

Проект автоматизації шкільних бібліотек та впровадження електронних бібліотек в освітніх закладах

Доцен, к.т.н. САУХ В.М.

Черкаський державний технологічний університет

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науки» на 2006-2010 роки Черкаським обласним інститутом післядипломної освіти педагогічних працівників (ЧОПОПП) розроблена програма «Інформатизація регіональної системи освіти» на 2006-2010 роки (Програма ІРСО)

Ключовою умовою Програми є забезпечення високого рівня доступності інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) для педагогів та учнів. Програма ІРСО орієнтована на вирішення проблеми доступності нових освітніх ресурсів і технологій, на підтримку їх впровадження у масову педагогічну практику.

Стратегічна мета Програми ІРСО — створення умов для системного впровадження та активного використання інформаційних та комунікаційних технологій у роботі навчальних закладів. Програма ІРСО охоплює три ключові складові освітянської практики: зміст освіти, методи навчання і нові освітянські ресурси, педагогічні кадри.

У заходах і завданнях Державної програми «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і науці на 2006—2010 роки» відсутні завдання щодо формування інформаційно-технологічної інфраструктури регіональної системи освіти. Заходи, які започатковані у проекті «Рівний доступ до якісної освіти» в Україні, повною мірою не можуть бути здійснені з причини відсутності єдиного інформаційного освітянського простору в регіонах та системи безперервного підвищення кваліфікації вчителів.

Тому програма ІРСО була задумана як змістовне доповнення до Державної програми „Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2010 роки” та проекту «Рівний доступ до якісної освіти» в Україні.

У Програмі ІРСО основна увага приділяється вирішенню наступних інфраструктурних задач: постачання комп'ютерної техніки, підключення

шкіл до Інтернету, створення регіональної системи освітніх порталів. Зміст Програми ІРСО охоплює практично усі ланки використання ІКТ в середній освіті: від створення і розробки ресурсів, методики їх використання до різнопланової підготовки усіх категорій працівників освіти, моделювання і побудови інформаційних середовищ на рівні окремої школи, району, регіону.

Програма ІРСО реалізує модель інформатизації системи освіти на регіональному рівні. Всі рішення виконуються комплексно і послідовно: створюється інформаційно-технологічна інфраструктура регіональної системи освіти, у школи постачається не тільки необхідне устаткування, але і ведеться навчання педагогів щодо його використання, створюються необхідні електронні ресурси, формується система постійної методичної підтримки навчального процесу.

Роботи щодо інформатизації школи у програмі ІРСО розподіляються на чотири складові частини:

- Цифрові освітні ресурси нового покоління.
- Створення єдиного регіонального інформаційного освітянського простору.
- Створення системи районних (міських) інформаційно-ресурсних центрів.
- Професійний розвиток педагогів у галузі застосування ІКТ для цілей освіти.

Програма ІРСО має наступні складові:

1. Цифрові освітні ресурси нового покоління, створення яких передбачає:
  - Розробку регламентів створення і використання цифрових освітніх ресурсів.
  - Створення і систематизація цифрових освітніх ресурсів, а саме:
    - створення колекції інформаційних джерел для системи загальної середньої і початкової професійної освіти;
    - створення інструментів навчальної діяльності;
    - створення інформаційної системи підтримки організації освітнього

процесу;

- створення навчально-методичних матеріалів (комплексів), орієнтування їх на якісно нові освітні результати;
- створення системи апробації навчальних матеріалів і розробка їх використання;
- створення інформаційно-технологічної інфраструктури регіональної системи освіти;
- створення регіональної системи освітніх порталів в складі:
  - регіональний портал;
  - районні (міські) портали;
  - шкільні Web-сайти.
- оснащення шкіл комп'ютерами та прикладними програмами;
- створення інтегрованого інформаційного середовища ЗНЗ району;
- створення інтегрованого інформаційного освітнього середовища району (міста);
- система науково-методичної підтримки навчального процесу ЗНЗ з Інтернет;
- система інформаційно-ресурсної підтримки шкільних бібліотек;
- регіональна система дистанційної освіти;
- регіональна система моніторингу на рівнях ЗНЗ, районний, ОШОПП, обласного управління освіти.

Розглянемо регіональну систему інформаційно-ресурсної підтримки шкільних бібліотек.

Головною метою системи є:

- формування організаційного, програмно-технологічного і технічного середовища для створення та підтримки інформаційних ресурсів шкільних бібліотек та впровадження системи корпоративної каталогізації і системи МБА і ЕДД;
- забезпечення оперативного телекомунікаційного доступу шкільних бібліотек та її користувачів до бібліографічних та повнотекстових

баз даних провідних освітянських бібліотек України та зарубіжжя (протокол Z39.50).

Система будується на базі програмних продуктів АБІС «Славутич» та АБІС «Славутич-шкільний», гриф „Рекомендовано Міністерством освіти і науки”(протокол №5 від 27.03.2006), якими відповідно оснащується бібліотека інституту післядипломної освіти педагогічних працівників та шкільні бібліотеки регіону. Система забезпечує комплексну автоматизацію бібліотек, корпоративну каталогізацію та онлайнвий доступ з мережі Інтернет до віддалених баз даних провідних бібліотек України та зарубіжжя по протоколу Z39.50, підтримуючи міжнародні MARC-стандарти.

Регіональна система інформаційно-ресурсної підтримки шкільних бібліотек забезпечує:

- довідково-інформаційне обслуговування користувачів шкільних бібліотек ;
- реалізацію функцій регіонального центру корпоративної каталогізації, який:
  - формує базу даних бібліографічних записів у форматі RUSMARC за всією номенклатурою підручників та допоміжної літератури, рекомендованих для шкіл;
  - надає шкільним бібліотекам віддалений доступ до своїх баз даних бібліографічних записів по мережі Інтернет та підтримку телекомунікаційного формату RUSMARC;
- проводить авторизацію користувачів залежно від категорії та їх повноважень;
- отримує замовлення через Web-інтерфейс міжбібліотечного абонементу;
- проводить обробку замовлення та пошук документів у електронних сховищах або виготовляє їх електронні копії;
- електронну доставку документів шляхом проведення копіювання баз даних бібліографічних записів та забезпечення доставки копій

електронною поштою, за допомогою протоколу FTP, передачі факсом, роздрукуванням на принтері з подальшою передачею замовнику.

Впровадження системи ведеться в два етапу:

Перший етап – оснащення бібліотеки Черкаського ОПОПП АБІС «Славутич» та формування електронного каталогу і повнотекстової бази даних. Термін – 2006-2009 роки.

Другий етап – оснащення бібліотек ЗНЗ АБІС «Славутич – шкільний» та впровадження інструментальних засобів інформаційно-ресурсної підтримки шкільних бібліотек. Термін – 2009-2011 роки.

Впровадження другого етапу на сьогоднішній час є проблематичним через невирішення фінансових та технічних причин:

- Велика вартість проекту. Так в Черкаській області є приблизно 600 шкіл. Вартість АБІС «Славутич-шкільний» становить 5000 грн., яка в 3 рази менше своїх аналогів. Загальна вартість проекту велика і складає близько 3 міл. грн.
- Експлуатація сучасних шкільного АБІС вимагає кваліфікованих кадрів - бібліографів та програмістів. В школах Черкаський області працює близько 10% бібліотечних працівників, які мають відповідну підготовку.
- Діючі АБІС в повній мірі не забезпечують роботу з сучасними цифровими освітніми ресурсами, які є в самій бібліотеці так з віддаленими інформаційними базами даних в Інтернеті, які впроваджуються в навчальний процес.

Аналіз ходу інформатизації освітньої галузі України свідчить що:

- Постійно фінансуються і ведуться роботи по комп'ютеризація ЗНЗ та підключення їх до мережі Інтернет.
- Розширюються послуги Інтернет, впроваджуються в практику освітні Web-портали та Web-технологій.
- Через відсутність фінансування практично не ведуться роботи по впровадженню АБІС в бібліотеках ЗНЗ.

- АБІС, які є на ринку України, виконані в модульному варіанті і не підтримують сучасні Web-технології та при взаємодії своїх автоматизованих робочих місць, протягом тривалого часу стабільні в своїй високій вартості.
- Не ведуться роботи по впровадженню корпоративної каталогізації в освітянських бібліотеках.

Розв'язання цих проблем лежить в площині реалізації сучасних електронних бібліотек для освітньої галузі, які вирішать питання:

- зниження вартості АБІС для шкільних бібліотек;
- зниження кваліфікаційних вимог до користувачів до рівня стандартного Web –інтерфейсу мережі Інтернет;
- реалізації регіональної системи інформаційно-ресурсної підтримки шкільних бібліотек на новому концептуальному підході – коли в базових районних (міських) шкільних бібліотеках впроваджується локальна електронна бібліотека, а в бібліотеках ЗНЗ району впроваджуються «Віртуальні читальні зали». Експлуатація яких зводиться до книговидачі, а виконання всіх інших операцій ведеться в Web – вузлі базової районної бібліотеки з Інтернет.

Реалізація цього проекту дозволяє *безкоштовно* оснастити бібліотеки ЗНЗ програмою «Віртуальній читальній зал» та знижує вимоги до кваліфікації бібліотекарів до рівня звичайного користувача Інтернет.

Сподіваємося, що найближчим часом буде розроблене середовище підтримки електронних бібліотек; будуть створені і включені до складу електронних бібліотечних ресурсів електронні колекції і фонди, що містять найбільш цінну і суспільно значущу інформацію; буде створена організаційна і технологічна інфраструктура, що забезпечить функціонування системи ЕБ; буде забезпечена координація відомчих і регіональних програм і проектів розвитку ЕБ.